

Ecologisch werkprotocol

Snoeien, afzetten en dunnen van houtige beplantingen

Dit ecologisch werkprotocol wordt toegepast bij het snoeien, afzetten en dunnen van houtige beplantingen binnen het beheergebied van Waterschap Aa en Maas waar op basis van bestaande verspreidingsgegevens beschermde soorten aanwezig zijn of verwacht kunnen worden.

Het vormt een onderdeel van de notitie 'Implementatie gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen; onderdeel soortbescherming bij bestendig beheer en onderhoud. Uitwerking bij Waterschap Aa en Maas'. In deze notitie worden onder andere de inhoudelijke en procesmatige keuzes omschreven hoe wij bij ons waterschap omgaan met het toepassen van de gedragscode (Unie van waterschappen, januari 2019).

Vorbereidende en voorzorgsmaatregelen

- Alle relevante voorzorgsmaatregelen genoemd in het ecologische werkprotocol 'Algemene zorgplicht' zijn van toepassing.
- Werkzaamheden worden bij voorkeur buiten de periode 15 maart - 15 juli (broedseizoen) uitgevoerd, tenzij uit een inventarisatie blijkt dat er geen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren en/of beschermde rust- en voortplantingsplaatsen van andere soorten in de directe omgeving aanwezig zijn.
- Bomen - ongeacht de grootte - waarin holen, spleten, rottingsgaten, loshangende schors en dergelijke aanwezig zijn blijven altijd gespaard (vanwege vleermuizen, vogels, boommarters, eekhoorns, e.d.), tenzij om veiligheidsredenen het noodzakelijk is deze te vellen en er geen alternatieven voorhanden zijn. Daartoe dient voorafgaand aan de velling door een ecologisch deskundige eerst een (voor)onderzoek uitgevoerd te worden naar de (potentiële) aanwezigheid en/of functionaliteit van beschermde soorten. Dit maatwerkadvies wordt toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol. Als toch wordt verwacht dat blijvende schade optreedt, moet ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd bij het bevoegde gezag (provincie).
- Indien nabij de velling (een boom met) beschermde flora en fauna aanwezig is, moet de velrichting altijd van deze locatie afgewend zijn.
- Snoei- en afgezet hout wordt niet versnipperd, maar op rillen gelegd bij voldoende ruimte in het terrein. Indien deze ruimte ontbreekt wordt het hout afgevoerd.

Soort(groep)specifieke maatregelen

Vogels

- Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Het uitvoerend personeel dient te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten. Bij constatering van in gebruik zijnde nesten, wordt gekozen om de werkzaamheden pas uit te voeren nadat het laatste jong het nest heeft verlaten of wordt in overleg met een ecologisch deskundige een soortspecifieke beschermingszone rondom het nest gehanteerd waarbinnen geen werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit maatwerkadvies wordt toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol. De locatie van het nest wordt geregistreerd.
- Van de meeste vogels zijn de nesten niet beschermd wanneer deze niet meer in gebruik zijn (geen eieren/jongen aanwezig). Echter van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd (zie bijlage 2). Dus ook wanneer er geen eieren/jongen aanwezig zijn. Bomen met dergelijke jaarrond beschermde nesten blijven altijd gespaard en mogen niet zonder ontheffing van de Wet natuurbescherming geveld worden! Ook bomen in de directe omgeving van de jaarrond beschermde nestboom dienen gespaard te worden (minimaal 1 boomlengte beschermingszone in acht nemen). De velrichting van bomen in de buurt van een dergelijke nestboom dient altijd van deze boom afgewend te zijn. Locaties van jaarrond beschermde nesten (incl. beschermingszone) worden voorafgaand aan de werkzaamheden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol. De markering wordt direct na de werkzaamheden verwijderd.
- Naast bovenstaand genoemde jaarrond beschermde nesten zijn tevens nesten van soorten uit categorie 5 jaarrond beschermd wanneer in de omgeving nestgelegenheid voor deze soorten

schaars is en er dus weinig of geen alternatieven zijn om een nieuw nest te bouwen. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

Vleermuizen

- Naast het altijd sparen van potentiële kraam-, paar-, of winterverblijven (bomen met hollen, spleten, rottingsgaten, loshangende schors e.d.) én direct nevenstaande bomen (binnen een straal van 1 boomlengte) die vleermuisverblijven tegen de wind beschutten, wordt aantasting van potentiële vlieg- en/of foerageerroutes van vleermuizen vermeden door het vellen en/of terugzetten van lijnvormige beplantingen altijd gefaseerd uit te voeren en wel dusdanig dat er geen gaten met een lengte van meer dan 50 m. in de beplanting ontstaan. Dit ter beoordeling door een ecologisch deskundige. Als toch wordt verwacht dat blijvende schade optreedt, moet ontheffing van de Wet natuurbescherming worden aangevraagd bij het bevoegde gezag (provincie).
- Uitvoering van de werkzaamheden in periode 15 augustus – 1 november heeft de voorkeur.

bever + das + otter

- Indien de werkzaamheden in de nabijheid plaatsvinden van een bewoonde bever-, dassen- of otterburcht of oeverhol, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd buiten de kraamperiode (kraamperiode bever: mei t/m augustus; das: december t/m juni; otter: april t/m december). Kortdurende werkzaamheden zijn binnen deze periode toegestaan, mits de verstoring zo veel mogelijk wordt beperkt.
- Bij de werkzaamheden wordt een beschermingszone van minimaal 20 meter tot de burcht aangehouden. Deze wordt in het veld gemarkeerd, op kaart vastgelegd en toegevoegd aan dit ecologisch werkprotocol. Alleen in zeer dringende omstandigheden is buiten de kraamtijd een kortere afstand toegestaan, mits de burcht niet wordt beschadigd. Werkzaamheden worden dan handmatig uitgevoerd. Snoeihout laat men liggen (of in de directe omgeving op rillen gelegd), maar niet nabij burchtingangen of wissels. Bomen en struiken op en rondom de burchtlocatie (straal minimaal 20 meter) worden gespaard. De velrichting van bomen is van de burchtlocatie afgewend.
- Onverlet bovenstaand voorgeschreven werkwijzen, zijn bij de voorbereiding en uitvoering van werkzaamheden de afwegingskaders, maatregelen en werkwijzen zoals beschreven in het Beverprotocol (Noord-Brabant, 2017) en het Dassenprotocol (Aa en Maas, 2016) leidend.

kleine marters

- In het leefgebied van bunzing, hermelijn en wezel worden bij werkzaamheden in en aan houtige beplantingen potentiële rust- en voortplantingsplaatsen van deze soorten, zoals bijvoorbeeld (konijnen)hollen en gaten, houtstapels, holle bomen en takkenrillen, zo veel mogelijk gespaard.
- Bij lijnvormige beplantingen in het leefgebied van deze soorten worden werkzaamheden dusdanig uitgevoerd dat er voldoende ruige en/of dichte begroeiing op de grond gespaard blijft voor dekking tijdens migratie.

eekhoorn en boomarter

- Bomen met bewoonde en/of bewoonbare nesten en/of nestholten van eekhoorns en boomarters worden altijd gespaard. Deze worden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.
- Indien het voor de uitvoering van de werkzaamheden onvermijdelijk is dat beschadiging of vernietiging optreedt, kan dat enkel nadat een ecologisch deskundige heeft vastgesteld dat er in de omgeving voldoende alternatieve nestgelegenheid is. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

- Eekhoornnesten respectievelijk holten van boommarters worden nooit tijdens de kraamperiode van de dieren vernietigd of beschadigd (eekhoorns: begin februari t/m eind augustus; boommarters: begin maart t/m eind augustus). Deze bomen worden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

beschermde amfibieën

- Plaatsen waar beschermde amfibieën (alpenwatersalamander, heikikker, kamsalamander, knoflookpad, poelkikker, rugstreeppad en/of vinpootsalamander) voorkomen (ook landhabitat) worden slechts indien noodzakelijk betreden. Vaste rust-, verblijf- en voortplantingsplaatsen, zoals poelen of andere elementen, worden zo nodig gemarkeerd. Voorkomen wordt dat bodems en oevers worden beschadigd of platgereden.
- Houtachtige objecten, zoals houtrillen, boomstronken en bladhopen worden in de winterperiode (1 oktober t/m 15 maart) zo veel mogelijk ontzien in verband met overwinterende amfibieën. Werkzaamheden vinden bij voorkeur plaats van 15 augustus - 15 oktober. Daar waar deze soorten voorkomen, wordt landhabitat in de winterperiode óf geheel ontzien óf worden werkzaamheden in handkracht uitgevoerd. Daarbij wordt bodemverwonding door spoorvorming of het uitslepen van bomen voorkomen.

beschermde reptielen

- In het winterseizoen (1 oktober - 15 april) worden, op plaatsen waar beschermde reptielen (hazelworm, gladde slang en/of levendbarende hagedis) voorkomen, wortelkluiten en bladhopen in het veld gemarkeerd en gespaard.
- Er wordt geen takhout gedeponerd op plaatsen waarvan bekend is dat deze in het zomerseizoen in gebruik zijn als rust-, verblijf- en/of voortplantingsbiotoop.

insecten

- Indien de snoei-, afzet- en/of dunningswerkzaamheden plaatsvinden in de (directe omgeving van) leefgebieden van beschermde insecten en andere ongewervelden, zoals in ons beheergebied vermiljoenkever, bruine eikenpage, kleine ijsvogelvinder en sleedoornpage, worden onderstaande soortspecifieke (voorzorgs)maatregelen in acht genomen.
- In leefgebieden van vermiljoenkever blijven liggende en staande dode bomen (in het bijzonder populier en eik) altijd gespaard. Tevens worden geen dikke dode takken gesnoeid. Indien dit vanwege bijvoorbeeld veiligheidsoverwegingen niet mogelijk is en er geen alternatieven voorhanden zijn, wordt in overleg met een ecologisch deskundige naar een passende oplossing gezocht. Dit maatwerkadvies wordt aan dit ecologisch werkprotocol toegevoegd, inclusief een kaart met de bewuste locatie(s).
- In leefgebieden van bruine eikenpage blijven kleine en/of lage boompjes (m.n. eik) gespaard. Ook braamstruwelen (m.n. langs bosranden) in het leefgebied van bruine eikenpage blijven zoveel mogelijk intact. Indien dit niet mogelijk is, wordt in overleg met een ecologisch deskundige naar een passende oplossing gezocht. Dit maatwerkadvies wordt aan dit ecologisch werkprotocol toegevoegd, inclusief een kaart met de bewuste locatie(s).
- In leefgebieden van kleine ijsvogelvinder worden uitsluitend kleinschalige beheerwerkzaamheden aan houtige beplantingen uitgevoerd, waarbij wordt vermeden dat inhammen in de bosranden of open plekken in het bos verdwijnen. Indien mogelijk worden deze inhammen en open plekken juist ontwikkeld. Kamperfoelie blijft in deze leefgebieden altijd gespaard.
- In leefgebieden van sleedoornpage worden sleedoorns niet gesnoeid of afgezet in de winterperiode (vanwege de aanwezige eitjes), maar juist in de periode medio juli - eind augustus. Het snoeien en afzetten dient zoveel mogelijk gefaseerd plaats te vinden (bijv. 1x/5 jaar), zodat altijd geschikt twee- of driejarig hout aanwezig is voor de ei-afzet.

Wanneer toch in de winter gesnoeid of afgezet moet worden, dienen de sleedoornstruwelen vooraf geïnspecteerd te worden op de aanwezigheid van sleedoornpage-eitjes. De takken met deze eitjes worden vervolgens gespaard bij het snoeien of afzetten. Indien sleedoorns in het leefgebied van sleedoornpage gerooid moeten worden, dient voorafgaand een ecologisch deskundige om advies gevraagd te worden. Dit maatwerkadvies wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd.

Beschermde planten

- Werkzaamheden worden bij groeiplaatsen van beschermde planten (zie bijlage 1) en/of aandachtsoorten (zie bijlage 3) in beginsel uitgevoerd in de periode van 15 september - 1 maart. Dergelijke groeiplaatsen worden in het veld gemarkeerd en op kaart vastgelegd. Deze wordt bij dit ecologisch werkprotocol gevoegd. Beschadiging van deze groeiplaatsen wordt vermeden.

BIJLAGE 1

Lijst met beschermde soorten

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn de volgende soorten beschermd:

VOGELRICHTLIJN (Europees beschermd)

Vogels

Alle in Nederland van nature voorkomende vogelsoorten

HABITATRICHTLIJN (Europees beschermd)

Zoogdieren

Bever
Hamster
Hazelmuis
Lynx
Noordse woelmuis
Otter
Wilde kat
Wolf

Bechteins vleermuis
Bosvleermuis
Brandts vleermuis
Franjestaart
Gewone baardvleermuis
Gewone dwergvleermuis
Gewone grootoorvleermuis
Grijze grootoorvleermuis
Grote hoefijzerneus
Grote rosse vleermuis
Ingekorven vleermuis
Kleine dwergvleermuis
Kleine hoefijzerneus
Laatvlieger
Meervleermuis
Mopsvleermuis
Noordse vleermuis
Rosse vleermuis
Ruige dwergvleermuis
Tweekleurige vleermuis
Vale vleermuis
Watervleermuis

Bruinvis
Bultrug
Dwerpotvis
Dwergvinvis
Gestreepte dolfin
Gewone spitsdolfijn
Gewone vinvis
Griend
Grijze dolfin
Hille (Butskop)
Kleine zwaardwalvis
Narwal
Noordse vinvis
Orca
Potvis
Spitsdolfijn van Gray
Tuimelaar

Witflankdolfijn
Witsnuitdolfijn
Witte dolfin

Amfibieën

Boomkikker
Geelbuikvuurpad
Heikikker
Kamsalamander
Knoflookpad
Poelkikker
Rugstreeppad
Vroedmeesterpad

Reptielen

Gladde slang
Muurhagedis
Zandhagedis

Dikkopschildpad
Kemps' zeeschildpad
Lederschildpad
Soepschildpad

Vissen

Houting
Steur

Insecten
Apollolvinder
Boszandoog
Donker
pimpernelblauwtje
Grote vuurvinder
Pimpernelblauwtje
Teunisbloempijlstaart
Tijmblauwtje
Zilverstreephooibeestje

Bronslibel
Gaffellibel
Gevlekte witsnuitlibel
Groene glazenmaker
Noordse winterjuffer
Oostelijke witsnuitlibel
Rivierrombout
Sierlijke witsnuitlibel

Brede geelrand-
waterroofkever
Gestreepte
waterroofkever

Heldenbok
Juchtleerkever
Vermiljoenkever

Weekdieren

Bataafse stroommossel
Platte schijfhoren

Mossen

Geel schorpioenmos
Tonhaarmuts

Planten

Drijvende
waterweegbree
Groenknolorchis
Kleine vlotvaren
Kruipend moerasscherm
Liggende raket
Zomerschroeforchis

OVERIGE SOORTEN
(*Nationaal beschermd*)

Zoogdieren

Aardmuis
Boommarter
Bosmuis
Bunzing
Damhert
Das
Dwergmuis
Dwerspitsmuis
Edelhert
Eekhoorn
Egel
Eikelmuis
Gewone bosspitsmuis
Gewone zeehond
Grote bosmuis
Grijze zeehond
Haas
Hermelijn
Huisspitsmuis
Konijn
Molmuis
Ondergrondse
woelmuis
Ree
Rosse woelmuis
Steenmarter
Tweekleurige
bosspitsmuis
Veldmuis
Veldspitsmuis
Vos
Waterspitsmuis
Wezel
Wild Zwijn
Woelrat

Amfibieën

Alpenwatersalamander
Bruine kikker
Gewone pad
Kleine
watersalamander
Meerkikker
Middelste groene
kikker
Vinpootsalamander
Vuursalamander

Reptielen

Adder
Hazelworm
Levendbarende hagedis
Ringslang

Vissen

Beekdonderpad
Beekprik
Elrits
Gestippelde alver
Grote modderkruiper
Kwabaal

Ongewervelden

Europese rivierkreeft

Dagvlinders

Aardbeivlinder
Bosparelmoervlinder
Bruin dikkopje
Bruine eikenpage
Donker pimperlblauwtje
Duinparelmoervlinder
Gentiaanblauwtje
Grote parelmoervlinder
Grote vos
Grote vuurvlinder
Grote weerschijnvlinder
lepenpage
Kleine heivlinder
Kleine ijsvogelvlinder
Kommavlinder
Pimperlblauwtje
Sleedoorpage
Spiegeldikkopje
Veenbesblauwtje
Veenbesparelmoervlinder
Veenhooibeestje
Veldparelmoervlinder
Zilveren maan

Libellen

Beekroombout
Bosbeekjuffer
Donkere waterjuffer
Gevlekte glanslibel
Gewone bronlibel
Hoogveenglanslibel
Kempense heidelibel
Speerwaterjuffer

Kevers

Vliegend hert

Planten

Akkerboterbloem
Akkerdoornzaad
Akkerogentroost
Beklierde ogentroost
Berggamander
Bergnactorchis
Blaasvaren
Blauw guichelheil
Bokkenorchis
Bosboterbloem
Bosdravik
Brave hendrik
Brede wolfsmelk
Breed wollegras
Bruinrode wespenorchis
Dennenorchis
Dreps
Echte gamander
Frajegentiaan
Geelgroene
wespenorchis
Geploide
vrouwenmantel
Getande veldsla
Gevlekt zonneroosje
Glad biggenkruid
Gladde zegge
Groene nachtorchis
Groensteel
Groot spiegelklokje
Grote bosaardbei
Grote leeuwenklauw
Honingorchis
Kalkboterbloem
Kalketrip
Karthuizeranjer
Karwijselie
Kleine ereprijs
Kleine schorseneer
Kleine wolfsmelk
Kluwenklokje
Knollathyrus
Knolspirea
Korensla
Kranskarwij
Kruiptijm
Lange zonedauw
Liggende ereprijs
Moerasgamander

Muurbloem
Naakte lathyrus
Naaldenkervel
Pijscheefkelk
Roggelelie
Rood peperboompje
Rozenkransje
Ruw parelzaad
Scherpkruid
Schubvaren
Schubzegge
Smalle raai
Spits havikskruid
Steenbraam
Stijve wolfsmelk
Stofzaad
Tengere distel
Tengere veldmuur
Trosgamander
Veenbloembies
Vliegenorchis
Vroege ereprijs
Wilde averuit
Wilde ridderspoor
Wilde weit
Wolfskers
Zandwolfsmelk
Zinkviooltje
Zweedse kornoelje

BIJLAGE 2

Jaarrond beschermde vogelnesten (categorie 1 t/m 4 en categorie 5)

Op de volgende categorieën nesten zijn de verbodsbepalingen van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming ook buiten het broedseizoen van toepassing:

1. nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: de steenuil);
2. nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: roek, gierzwaluw en huismus);
3. nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeelden: ooievaar, kerkuil en slechtvalk);
4. nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn (zelf) een nest te bouwen (voorbeelden: boomvalk, buizerd en ransuil).
5. nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen als de broedplaats verloren is gegaan (voorbeelden: oeverzwaluw, kokmeeuw) zijn buiten het broedseizoen niet beschermd.

De bescherming betreft niet alleen de nestplaatsen zelf, maar ook de functionaliteit ervan. Leefgebied en foerageergebied dat noodzakelijk is voor de functionaliteit van de nestplaats is daardoor ook beschermd. De bescherming geldt niet als kan worden aangetoond dat het nest al gedurende een aantal jaren niet meer in gebruik is.

De hiernavolgende lijst is bedoeld als een indicatieve lijst. Deze kan worden gebruikt als hulpmiddel bij het bepalen of een ontheffing nodig is of dat maatregelen genomen kunnen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels te behouden. De functionaliteit kan bijvoorbeeld worden gewaarborgd door het nemen van mitigerende maatregelen. Als een jaarrond beschermd nest is aangetroffen en deze door een ingreep zal verdwijnen, is minimaal een omgevingscheck nodig. Deze houdt in dat door een ecologisch deskundige moet worden vastgesteld of er voldoende gelegenheid voor de betreffende soort is om zelfstandig in de omgeving een vervangend nest te vinden of te bouwen. Indien dit niet voorhanden is, dan dient, voor zover mogelijk, alternatieve nestgelegenheid te worden aangeboden. Indien dat niet mogelijk is, dient ontheffing te worden aangevraagd. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker van de gedragscode om gemotiveerd en gedocumenteerd te bepalen onder welke categorieën een voorkomende vogelsoort valt. De soorten die over voldoende flexibiliteit beschikken om zich elders te vestigen, vallen in de lijst onder categorie 5.

Soort	Categorie	Nestplek
steenuil	1	Natuurlijke boomholtes (vooral knotwilgen en oude (hoogstam) fruitbomen); rustige hoekjes of nissen van gebouwen of schuren; speciale nestkasten
gierzwaluw	2	Onder dakgoot; achter regenpijp of dakkapel; onder dakpan; gat in muur; neststenen
huismus	2	Onder dakpannen; gaten en kieren van gebouwen; mussenkasten
roek	2	Toppen van hoge bomen
grote gele kwikstaart	3	Vlakbij stromend water in nis in muur; onder brug; bij boomwortels in oevers; speciale nestkasten
kerkuil	3	Nestkasten; heel incidenteel in boomholten
oehoe	3	Richels van in steengroeves; soms oud nest van roofvogel; incidenteel op grond
ooievaar	3	Hoge plekken (telefoonpalen, bomen, schoorstenen, kerktorens, hoogspanningsmasten of door mens gemaakte palen met houten platform)
slechtvalk	3	Richels; nis; nestkast; hoogspanningsmasten; gebruikt vaak oud kraaiennest; zelden op grond
boomvalk	4	Hoog in bomen, ook in solitaire bomen, populierensingels, hoogspanningsmasten, stadsparken; gebruikt oud kraaien- of eksternest
buizerd	4	Kruin van hoge bomen; soms lager in struiken en lage bomen; gebruikt ook oude kraaiennest als basis; zeer zelden op de grond
havik	4	Hoog in boomkroon
ransuil	4	Oude kraaien- of eksternesten; incidenteel op grond
sperwer	4	Dicht tegen stam in dicht bos; soms in struiken en lage bomen
wespendief	4	Kruin van hoge bomen
zwarte wouw	4	Kruin van hoge bomen, vaak dicht bij water

Soort	Categorie	Nestplek
Blauwe reiger		In (hoge) bomen; veelal in kolonies. Plekken waar rovers moeilijk bij komen zoals eilandjes in vijver of plas
Boerenzwaluw		Randen/richels in stallen; onder bruggetjes; aan sluizen
Bonte vliegenvanger		Nestkasten; boomholten
Boomklever		Oude spechtennesten
Boomkruiper		Tussen losse stukken schors of nauwe boomholtes; nestkasten
Bosuil		Boomholtes; nestkasten; ruimtes in gebouwen; incidenteel op grond of in eksternest
Brilduiker		Boomholtes
Draaihals		Nestholten van andere spechten; nestkasten
Eidereend		Grond
Ekster		Vork van tak van hoge boom
Gekraagde roodstaart		Grote holen, nissen en nestkasten, meestal slechts op enkele meters boven grond, soms ook in grond
Glanskop		Nestholtes in rottend hout; zeer af ten toe in nestkast
Grauwe vliegenvanger		Scheuren, spleten of grote holes in bomen; in klimop tegen stam; tegen schuttingen en gebouwen
Groene specht		Zelf uitgehakte nestholtes in (oude) loofbomen
Grote bonte specht		Zelf uitgehakte nestholtes in (zachthout) bomen
Hop		Boomholtes; muren; steenhopen; houten bouwsels
Huiszwaluw		Tegen gevel van gebouwen, onder dakoverstekken, kunstmatige huiszwaluwtilen aan gebouwen
Ijsvogel		Nesttunnels in zandige of lemige steile oeverranden, tussen wortels van (omgevallen) bomen; kunstmatige ijsvogelwand
Kleine bonte specht		Tak van dode loofboom of dood deel van levende loofboom
Kleine vliegenvanger		Boomholtes
Koolmees		Boomholtes; soms in rotsen en muren; in enkele gevallen nesten van andere vogels of heel dicht struikgewas; nestkasten
Kortsnavelboomkruiper		Scheuren en spleten in bomen; achter loszittende bast; weinig in boomholten
Oeverzwaluw		Zelf gegraven gangen in steile wanden (natuurlijke oevers, afgravingen en zanddepots); kunstmatige oeverzwaluwwand
Pimpelmees		Boomholtes; nestkasten
Raaf		Kruinen van bomen
Ruigpootuil		Boomholtes
Spreeuw		Boomholtes; nestkasten; gaten en kieren van gebouwen
Tapuit		Konijnenholen
Torenavk		Oude kraaiennesten; nestkasten; nissen in gebouwen
Zeearend		Kruinen van bomen; grond
Zwarte kraai		Hoog in boom
Zwarte mees		Boomholtes; nestkasten; muizengangen in grond
Zwarte roodstaart		Holtes in muren; andere plekken in gebouwen
Zwarte specht		Zelf uitgehakt nestholtes in (dikke) loofbomen

BIJLAGE 3

Lijst aandachtsoorten

Beenbreek	Klokjesgentiaan	Steenanjer
Bijenorchis	Knikkende vogelmelk	Steenbreekvaren
Bosorchis	Koningsvaren	Tongvaren
Brede orchis	Lange ereprijs	Veldsalie
Daslook	Moeraswespenorchis	Vleeskleurige orchis
Gevlekte orchis	Prachtklokje	Waterdrieblad
Gewone dotterbloem	Rapunzelklokje	Wilde marjolein
Gewone vogelmelk	Rietorchis	
Grasklokje	Ronde zonnedauw	Aal
Gulden sleutelbloem	Ruig klokje	Rivierdonderpad
Kleine zonnedauw	Slanke sleutelbloem	

BIJLAGE 4

Definitie ecologisch deskundige

Onder een ecologisch deskundige verstaan we een persoon die in een bepaalde situatie en voor specifieke soorten gevraagd wordt te adviseren en/of te begeleiden, die aantoonbaar zowel een opleiding als kennis en ervaring heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. Een deskundige:

- heeft een afgeronde hbo-of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; of
- heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren;

Daarnaast heeft de deskundige praktijkervaring opgedaan, doordat hij/zij:

- werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en werkzaam is of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of bescherming.

Indien aan bovenstaande is voldaan, kan ook een waterschapsmedewerker als 'ecologisch deskundige' optreden.